

Φαντάσματα μόνο

ΤΗΣ Έλεν της αρέσει να λέει ότι έχει πάει στην Αμερική, αλλά ότι δεν τη θυμάται καλά. Ότι έχει ταξιδέψει από την Ανατολική ως τη Δυτική Ακτή και πάλι πίσω, ότι έχει δει την Καλιφόρνια, τη Γιούτα, το Κολοράντο, ότι έχει πάει στην Αϊόβα, στο Πιινόις και το Αϊντάχο. Ότι έχει κολυμπήσει στον Ατλαντικό, στον Ειρηνικό, στον ποταμό Κολοράντο, στον Γαλάζιο Ποταμό, στη λίμνη Τάχο, ότι έχει αγναντέψει τον ουρανό πάνω από την Αλαμπάμα, τον Μισισσιπή και το Μισούρι, και ότι όλα αυτά δεν τα θυμάται πια. «Είμαι σίγουρη, γιατί έχω τις αποδείξεις από τα δωμάτια στα μοτέλ κι από τα εστιατόρια», λέει. «έχω τις καρτ ποστάλ, που δεν έστειλα, ανάμεσα στα φύλλα του ημερολογίου μου. Άρα είμαι σίγουρη. Όμως τίποτε άλλο δεν έχω να πω. Πήγα στο Σαν Φρανσίσκο, ναι. Στο Μπιγκ Σουρ και στο Εθνικό Πάρκο του Ρέντγουντ. Αλλά το μόνο για το οποίο θα μπορούσα ίσως να πω κάτι είναι το Ώστιν στη Νεβάδα. Το Ώστιν στη Νεβάδα, το ξενοδοχείο *Ιντερνάσιοναλ* και ο Μπάντι. Ο Μπάντι είναι ο μόνος για τον οποίο θα είχα κάτι να πω». Λες και το ταξίδι αυτό δεν έγινε ποτέ, λες κι η ίδια κι ο Φέλιξ δεν υπήρχαν. Ούτε πριν ούτε μετά. Καθόλου.

Έφτασαν στο Ώστιν αργά το απόγευμα. Το πρωί είχαν ξεκινήσει από το Δέλτα, στα σύνορα της Γιούτας με τη Νεβάδα, ήθελαν να διασχίσουν την έρημο σε μία μέρα, το είχαν δει στο χάρτη, εξακόσια μίλια ο αυτοκινητόδρομος 50, είχαν μετρήσει τρεις σταθμούς μέσα στην άδεια έκταση: το Έλι, τη Γουέστερν Τάουν και το Ώστιν. Είχαν φορτώσει τρία γαλό-

νια νερό στο πορτ μπαγκάζ, ένα μπιτόνι βενζίνη, μια κούτα τσιγάρα, τρία μήλα και μία φραντζόλα άσπρο ψωμί. Το τζιπάκι τους, Φορντ Ρέιντζερ, δεν είχε κλιματισμό. Ήπιαν καφέ στο Έλι, κάθισαν αμίλητοι για λίγο σε μια κουνιστή φεροφορζέ έξω από το βενζινάδικο, η Έλεν είχε ιδρώσει, πάνω από τους αλμυρόβαλτους τρέμιζε κάτασπρο το φως, κι όλα τα σκέπαζε μια λεπτή στρώση άμμου, η άμμος ήταν παντού, στο δέρμα και στα μαλλιά του Φέλιξ, στον καφέ και στο στόμα τους. Κάθισαν μισή ώρα εκεί, σιωπηλοί έξω από το βενζινάδικο, κοιτάζοντας την έρημο, κι η Έλεν σι' αλήθεια δεν μπορεί να θυμηθεί από πού ερχόντουσαν και πού πήγαιναν, σίγουρα ήθελαν να φτάσουν στη θάλασσα. Σηκώθηκαν ταυτόχρονα, δίχως λέξη, η Έλεν πέταξε τα χάρτινα ποτηράκια τους στον σκονισμένο σκουπιδοτενεκέ, τον δικό της καφέ τον είχε πιει, το ποτήρι του Φέλιξ ήταν ακόμα γεμάτο, μετά προχώρησαν.

Το Ώστιν ξεφύτρωσε από το πουθενά, αλλά στην έρημο όλα μάλλον έτσι ξεφυτρώνουν. Ο αυτοκινητόδρομος 50 προχωρούσε κουραστικά ανάμεσα σε μονότονα ίδιους αλμυρόβαλτους, βουνά ανεβοκατέβαιναν, κοιλάδα και ύψωμα και κοιλάδα και ύψωμα κι ολοένα αυτό το ζεματιστό, καυτό φως. Η Έλεν δεν ήταν πια σίγουρη ότι προχωρούσαν, ότι βρίσκονταν σε κίνηση, ότι ταξίδευαν. Κοιμόταν όταν πέρασαν τη Γουέστερν Τάουν – ξύπνησε, και τίποτα δεν είχε αλλάξει. Προσπαθούσε να περιορίσει τις κινήσεις της, έπινε νερό, κάπνιζε το ένα τσιγάρο πίσω απ' τ' άλλο, κάπου κάπου κοίταζε τον Φέλιξ από το πλάι, «Πώς αντέχεις χωρίς γυαλιά ηλίου;» του έλεγε. Ο αυτοκινητόδρομος έστριψε απότομα, κατηφόρισε σ' ένα φαράγγι ξαφνικά, με μεγάλη κλίση, η Έλεν κοίταξε από το παράθυρο τον γκρεμό στα δεξιά της. Οι κορδέλες του δρόμου τούς οδήγησαν μέχρι κάτω, κι εκεί είδαν σπίτια, ξύλινα κτίρια, μια εκκλησία, ένα εγκα-

ταλελειμμένο βενζινάδικο, κι άλλα σπίτια, καμιά δεκαριά, ίσως δεκαπέντε, αλλά άνθρωπο κανέναν δεν είδαν. Η έρημος είχε ανοίξει κι απλωνόταν και πάλι εμπρός τους η πεδιάδα και στον ορίζοντα η επόμενη οροσειρά, αλλά ο Φέλιξ σταμάτησε δεξιά σ' ένα πάρκινγκ, έσβησε τη μηχανή και είπε «Νομίζω πως δεν μπορώ άλλο, βαρέθηκα».

Η μηχανή έτριξε σιγανά, ο αέρας τίναξε λίγη άμμο στο παρμπρίζ, η Έλεν κοίταξε έξω, το πάρκινγκ μάλλον ανήκε σ' ένα ξενοδοχείο, ένα παλιό ξενοδοχείο που θύμιζε γουέστερν, με απλόχρωρη ξύλινη βεράντα μπροστά και σπασμένα κάγκελα. Τα παράθυρα στο πρώτο πάτωμα ήταν καρφωμένα με σανίδια, στο ισόγειο, όμως, πίσω από ένα σκοτισμένο τζάμι, αναβόσβηνε μια φωτεινή επιγραφή *Μπαντβάιζερ*, το νέον φάνταζε παράξενο μέσα στη λιακάδα. Πάνω από την κλειστή πορτούλα του σαλόνι, με στραβά, στραπατσαρισμένα ξύλινα γράμματα έγραφε *Ξενοδοχείο Ιντερνάσιοναλ*. Στην άλλη μεριά του δρόμου υπήρχε ένα μοτέλ, η ταμπέλα *Ελευθέρα Δωμάτια* τραμπολιζόταν απαλά στο αεράκι. Η Έλεν είπε «Τι είπες; Δεν μπορείς; Βαρέθηκες;» και της φάνηκε πως η ίδια η φωνή της ακούστηκε ανόητη στ' αυτιά της. Ο Φέλιξ κατέβασε το τζάμι στο παράθυρό του, έβγαλε έξω το χέρι του και είπε «Δεν μπορώ να οδηγήσω άλλο, δεν μπορώ να συνεχίσω, κουράστηκα, θέλω να κάνω ένα διάλειμμα, να συνεχίσουμε αύριο ίσως. Θα ήθελα να ξαπλώσω λιγάκι». Τράβηξε το χέρι του ξανά μέσα και ανέβασε το τζάμι. «Να ξαπλώσω κάπου που θα 'χει δροσιά. Εκτός κι αν θέλεις σώνει και καλά να συνεχίσουμε τώρα». Ο τρόπος με τον οποίο πρόφερε ο Φέλιξ αυτά τα τελευταία λόγια είχε κάτι τόσο οριστικό, που της φάνηκε ότι άκουσε την τελεία στο τέλος της φράσης του. «Όχι» είπε η Έλεν. «Δεν ξέρω. Δεν θέλω σώνει και καλά να συνεχίσουμε τώρα».

Έμεινε για λίγο καθισμένη στη θέση της, ο Φέλιξ δεν έλε-

γε τίποτα, τελικά εκείνη βγήκε κι άφησε την πόρτα ανοιχτή πίσω της, ήξερε ότι ο Φέλιξ θα θύμωνε. Πέρασε απέναντι, πηγαίνοντας προς το μοτέλ, κι άκουσε πίσω της την πόρτα του αυτοκινήτου να κλείνει, ήξερε ότι ο Φέλιξ δεν την ακολουθούσε, είχε σκύψει πάνω από τη θέση του συνοδηγού και είχε τραβήξει με δύναμη την πόρτα να κλείσει. Η Έλεν ένωσε τη ζέστη της ασφάλτου κάτω από τις σόλες των παπουτσιών της. Έφτυσε, η άμμος έτριξε ανάμεσα στα δόντια της, σκούπισε τα χέρια της στο παντελόνι της, κοίταξε το δρόμο δεξιά κι αριστερά, δεν φαινόταν τίποτα. Το μοτέλ ήταν, όπως όλα τα μοτέλ, ένα ισόγειο κτίσμα σε σχήμα πέταλου, όλα τα δωμάτια είχαν εξωτερική πόρτα, ούτε ένα αυτοκίνητο δεν ήταν παρκαρισμένο απ' έξω, και στο παράθυρο του γραφείου μια πρόχειρη επιγραφή προειδοποιούσε τους πελάτες να μη σηκώνουν τα μάτια τους στην Άνι. Η Έλεν έσπρωξε την πόρτα με την παλάμη της, μέσα είχε δροσιά και ησυχία, τα στόρια ήταν κατεβασμένα, μύριζε σκόνη και φαγητό που είχε μείνει από το μεσημέρι. Η πόρτα έκλεισε μόνη της κι η Έλεν χρειάστηκε ένα λεπτό για να συνηθίσουν τα μάτια της και να δει πίσω από τον πάγκο της ρεσεψιόν μια αδύνατη γυναίκα. Είχε τυλιγμένη μια πετσέτα στο κεφάλι της, βρεγμένες τούφρες ξέφευγαν στα πλάγια, κι η Έλεν ένωσε την επιτακτική ανάγκη να λουστεί κι αυτή αμέσως. Η γυναίκα έβαφε τα νύχια της. Η Έλεν ξερόβηξε και ρώτησε «Εσείς είστε η Άνι;» Η αδύνατη γυναίκα έκλεισε το μπουκαλάκι του μανόν, φύσηξε τα νύχια της, έβγαλε ένα έντυπο πάνω στον πάγκο, ένα στυλό. Τότε μόνο σήκωσε τα μάτια της και κοίταξε την Έλεν. Η Έλεν της χαμογέλασε. «Το ξενοδοχείο *Ιντερνάσιοναλ* δεν λειτουργεί πια;» Και η Άνι –ή όποια κι αν ήταν εκείνη η γυναίκα– είπε «Όχι». Η Έλεν άρχισε να συμπληρώνει το έντυπο, αλλά σταμάτησε αμέσως όταν άκουσε το αυτοκίνητο απ' έξω. Ένα αυτοκίνητο ξένο. Κοίταξε από μια χαραμάδα στα στόρια, το αυτοκίνητο σταμά-

τησε ακριβώς έξω από την πόρτα του γραφείου. Ο Φέλιξ εξακολούθησε να κάθεται στο τιμόνι της Φορντ, μπροστά στο ξενοδοχείο. Από το αυτοκίνητο βγήκε μια πολύ κοντή, πολύ χοντρή γυναίκα. Η Έλεν γύρισε ξανά το κεφάλι της κι έγραψε το όνομα το δικό της και του Φέλιξ με καθαρά κεφαλαία γράμματα. Αυτό έκανε εδώ και βδομάδες. Εδώ και βδομάδες συμπλήρωνε τα έντυπα σε μοτέλ, έδινε τις παραγγελίες στα εστιατόρια, συμφωνούσε με τους ρέιντζερ στα κάμπινγκ των Εθνικών Πάρκων – κι ο Φέλιξ απλώς περιμένε, περιμένε να τα κανονίσει όλα εκείνη, δεν έφταιγε το ότι μιλούσε άσχημα αγγλικά, έφταιγε το ότι αρνιόταν να δεχτεί την Αμερική, αρνιόταν να δεχτεί την Έλεν. Η κοντή, χοντρή γυναίκα μπήκε βαριανασαίνοντας στη ρεσεψιόν, πίσω της έσερνε μια βαλίτσα και ένα παραφουσκωμένο κι ολοφάνερα πολύ βαρύ σακ βουαγιάζ, ήρθε και στάθηκε λαχανιασμένη δίπλα στην Έλεν, η Έλεν παραμέρισε λιγάκι. Η Άνι σηκώθηκε, τράβηξε με νυσταγμένες κινήσεις την πετσέτα από το κεφάλι της, οι βρεγμένες μπούκλες έπεσαν βαριές, ίσιες στους ώμους της. Η χοντρή γυναίκα είπε «Σας τηλεφώνησα. Και ήρθα», κι η Άνι είπε «Ναι». Όλα ήταν έτοιμα είπε, κι η χοντρή κάτι ρώτησε, η Έλεν στην αρχή δεν άκουγε με προσοχή, μετά έπιασε τον εαυτό της ν' ακούει κι όλο να καθυστερεί να συμπληρώσει τον αριθμό του αυτοκινήτου τους στο έντυπο. Η χοντρή θα πρέπει να ήταν γύρω στα πενήντα, αλλά το πρόσωπό της ήταν παχουλό και ροδαλό σαν κοριτσίστικο, τα μάτια της ήταν μικρά και μόλις που φαίνονταν από το πάχος, τα ματωσίνορά της ήταν άχρωμα, το ίδιο άχρωμα με τα πυκνά της μαλλιά, που τα είχε δεμένα κοτσίδα, στολισμένη στην άκρη μ' έναν ροζ φιόγκο. Φορούσε ένα λουλουδάτο καλοκαιρινό φόρεμα, κατακόκκινα παιδικά πέδιλα και μύριζε παράξενα, όχι άσχημα, αλλά παράξενα, ίσως ιδρώτα, ίσως κάποιο γλυκερό αποσμητικό. «Φαντάσματα από άλλες εποχές» γύρισε και είπε στην Έλεν. «Χρυσοθήρες. Άνθρω-

ποι χοντροκομμένοι, δίχως τρόπους». Κοκκίνισε ελαφρά. «Θα έρθω σ' επαφή μαζί τους» πρόσθεσε κοιτάζοντας την Έλεν μ' επίμονη σοβαρότητα, μετά γύρισε ξανά στην Άνι, της οποίας το ύφος δεν πρόδινε τίποτα, ούτε πλήξη ούτε εκνευρισμό ούτε τίποτα. Η χοντρή είπε ότι θα φωτογράφιζε τα φαντάσματα και θα έστελνε τις φωτογραφίες σ' όλους τους ενδιαφερόμενους, είχε ντοσιέ ολόκληρο με φωτογραφίες φαντασμάτων, ευχαρίστως να τους τις δείξει, είτε τώρα είτε αργότερα, όποτε τους βόλευε. Κοίταξε την Έλεν ξανά και χαμογέλασε, η Έλεν της χαμογέλασε κι αυτή, με κόπο. Η Άνι απάντησε «Αργότερα, καλύτερα αργότερα». Συνέχισε να ψάχνει αφηρημένη στο τραπέζι, κάτω από τον πάγκο της ρεσεψιόν, κι όταν πρόσθεσε αδιάφορα ότι θ' άνοιγε το πρώτο πάτωμα του *Ιντερνάσιοναλ* κατά τα μεσάνυχτα, τη χοντρή την έπιασε μεγάλη αναστάτωση. Έβγαλε από το σακ βουαγιαζ της ένα σωρό παράξενα πράγματα, μια πλαστική κάμερα και τέλος μια μεγάλη παλιομοδίτικη και βαριά μηχανή λήψεων, που την ακούμπησε ακριβώς μπροστά στην Έλεν, στον πάγκο της ρεσεψιόν. Η Έλεν έγραψε τον αριθμό του αυτοκινήτου στο έντυπο, έδωσε στην Άνι ένα χαρτονόμισμα των πενήντα δολαρίων και πήρε το κλειδί από το χέρι της. Η χοντρή κάτι πασπάτευσε στη μηχανή της, η μηχανή πήρε μπρος με θόρυβο, κι όταν αυτός ο θόρυβος άλλαξε απότομα κι έγινε ένας αλλιώτικος, παράξενος βόμβος, η Έλεν είπε «Ευχαριστώ», βγήκε, πέρασε απέναντι, πήγε να βρει τον Φέλιξ, που την περίμενε μέσα στο αυτοκίνητο με τα μάτια κλειστά. Άνοιξε την πόρτα του συνοδηγού και ρώτησε «Είδες τη χοντρή;», κι ο Φέλιξ άνοιξε τα μάτια του και ρώτησε «Ποια;», κι η Έλεν είπε «Τη χοντρή που βγήκε από την Κράισλερ πριν από λίγα λεπτά. Που μπήκε μαζί μ' εμένα στο μοτέλ» και πρόσθεσε «Είναι φωτογράφος φαντασμάτων», κι ο Φέλιξ είπε «Αχά».

Η Έλεν τη θυμάται τη φωτογράφο φαντασμάτων. Όχι όπως θυμάται τον Μπάντι, δεν την είδε όπως είδε αργότερα τον Μπάντι· αλλά τη θυμάται. Μπορεί να φέρει στο νου της την εικόνα των ποδιών της, που ήταν πρησμένα από τη ζέστη, χωμένα μέσα στα μικρά παιδικά πέδιλα, το δέρμα τους ήταν άσπρο σαν το γάλα. Θυμάται το χρώμα του μανόν που είχε περασμένο στα νύχια της η Άνι, ένα περλέ σκοτωμένο ροζ. Θυμάται τη ζέστη, που κόντεψε να την πνίξει στο πάρκινγκ του ξενοδοχείου *Ιντερνάσιοναλ*. Ο Φέλιξ είχε πει «Αχά» κι ύστερα τίποτα, του ήταν όλα αδιάφορα, για μια στιγμή μόνο η Έλεν άφησε τη φαντασία της να τρέξει, αναρωτήθηκε πώς θα ήταν αν ο Φέλιξ έφευγε την ώρα που εκείνη ήταν στη ρεσεψιόν, αν ο Φέλιξ έβαζε μπρος το αυτοκίνητο και ξεκινούσε και τραβούσε ξανά για την έρημο. Κι αυτή θα τον έβλεπε από τη σχισμάδα στα στόρια της τζαμαρίας, θ' άκουγε το θόρυβο της μηχανής να ξεμακραίνει και να σβήνει σιγά σιγά εντελώς, ώσπου στο τέλος θ' απλωνόταν και πάλι ησυχία. Δεν έφυγε χωρίς αυτήν, κι όλα αυτά δεν έχουν πια σημασία, αλλά η Έλεν τα θυμάται ακόμα, τα βλέπει ακόμα με έντονα καθαρά χρώματα, λες και στο Ώστιν της Νεβάδας όλα είχαν μια σημασία ξεχωριστή, αλλά δεν ήταν έτσι, δεν ήταν ακριβώς έτσι τα πράγματα.

Ο Φέλιξ οδήγησε τη Φορντ στο πάρκινγκ του μοτέλ και την πάρακαρε μπροστά στο δωμάτιο 14. Το αυτοκίνητο της χοντρής που φωτογράφιζε φαντάσματα ήταν παρκαρισμένο μπροστά στη ρεσεψιόν, η ίδια δεν φαινόταν πουθενά. Η Έλεν άνοιξε την πόρτα, το δωμάτιο ήταν μικρό και καθαρό, μεγάλο διπλό κρεβάτι, τηλεόραση, μια πολυθρόνα, μπάνιο, κλιματιστικό. Δεν ήταν απλώς δροσερό το δωμάτιο, ήταν παγωμένο, κι ο Φέλιξ έσβησε τον κλιματισμό. Κουβάλησαν τα σακίδιά τους από το αυτοκίνητο, δεν θα τ' άδειαζαν, δεν τα είχαν αδειάσει ούτε μια φορά από την αρχή του ταξιδιού,

τα έφεραν πάντως και τ' άφησαν σε μια γωνιά του δωματίου. Ο Φέλιξ έβγαλε τα παπούτσια του και ξάπλωσε στο κρεβάτι. Έριξε την κίτρινη πικεδένια κουβέρτα στα πόδια του κι είπε ότι ήθελε να κοιμηθεί λίγο, όχι πολύ, μια ωρίτσα. Η Έλεν κάθισε στην άκρη του κρεβατιού και τον κοίταξε, εκείνος γύρισε στο πλάι κι έκλεισε τα μάτια του. Η Έλεν σηκώθηκε, έψαξε στην τσάντα της για τσιγάρα, βρήκε ένα ταλαιπωρημένο Κάμελ, το άναψε και κάθισε ξανά στην άκρη του κρεβατιού. Το κάπνισε αργά. Ο Φέλιξ ήταν ασάλευτος, ίσως τον είχε πάρει κιόλας ο ύπνος, ίσως όχι, το πρόσωπό του δεν είχε χαλαρώσει. Η Έλεν κοίταξε τις φακίδες γύρω από τα μάτια του, η μύτη του είχε αρχίσει να ξεφλουδίζει από τον ήλιο. Της ήρθε στο μυαλό η έκφραση ν' αγαπάς τρομερά κάποιον, τη σκέφτηκε κάμποσες φορές απαντώντά, «σ' αγαπώ τρομερά, σ' αγαπώ τρομερά», μετά οι λέξεις έχασαν το νόημά τους. Κοίταξε έξω από το παράθυρο, ο δρόμος ήταν έρημος, ήσυχος, οι ίσκιοι είχαν αρχίσει να μακραίνουν, το φως έπαιρνε σιγά σιγά ένα χρώμα γαλάζιο, από την ανοιχτή πόρτα η ζέστη έμπαινε βαριά, σταθερά στο δωμάτιο. Στο κάτω πάτωμα του ξενοδοχείου *Ιντερνάσιοναλ* άναψαν τα φώτα, μισοκλείνοντας τα μάτια της μπορούσε να διακρίνει ένα μπαρ, καθρέφτες, μπουκάλια ίσως, και μια σκιά να κινείται. Κάπνισε το τσιγάρο της ώς το τέλος και το έσβησε με προσοχή σ' ένα πλαστικό τασάκι, που βρήκε στο κομοδίνο. Έμεινε αρκετή ώρα καθισμένη έτσι, με τα πόδια σταυρωμένα, το κεφάλι της στηριγμένο στο ένα της χέρι, να κοιτάζει τον Φέλιξ, τα χαρακτηριστικά του απάλυναν σιγά σιγά, ίσως όμως ήταν κι από το φως, που όλο και χανόταν, όλο και γινόταν πιο γκριζό.

Κάποια στιγμή σηκώθηκε, γδύθηκε, μπήκε στο ντους. Παρ' όλη τη ζέστη, άνοιξε το ζεστό νερό, έλουσε δυο χέρια τα μαλλιά της, άφησε πολλή ώρα το νερό να κυλάει πάνω της ζε-

στό, στο τέλος το γύρισε στο κρύο. Όταν τέλειωσε, ο Φέλιξ κοιμόταν ακόμα και το δωμάτιο είχε σκοτεινιάσει. Η Έλεν στέγνωσε τα μαλλιά της με μια πετσέτα, ντύθηκε και βγήκε στο κατώφλι. Άφησε την πόρτα ανοιχτή και κατηφόρισε το δρόμο, παρόλο που έκανε ακόμα ζέστη, κρύωνε λιγάκι. Προσπάθησε να φανταστεί πώς θα ήταν αν αρρώστανε εδώ, όχι πολύ, λίγο ν' αρρώστανε, να έκανε ας πούμε πυρετό 37,5. Δεν κατέληξε σε κανένα συμπέρασμα. Πέρασε μπροστά από ένα κλειστό βενζινάδικο, στον σκουριασμένο τσίγκο της αντλίας υπήρχαν τρύπες μ' ανασηκωμένες άκριες, πίσω από το μισογκρεμισμένο κτίριο είδε σαραβαλιασμένα αυτοκίνητα σωριασμένα το ένα πάνω στο άλλο, η άμμος κόντευε να τα σκεπάσει. Ένα παντοπωλείο, η βρόμικη τζαμαρία του είχε από μέσα κολλημένο χαρτί εφημερίδας, δυο-τρία σπίτια όπου κάποιοι έμεναν αλλά που εκείνη δεν ήθελε να τα δει, κι αυτό ήταν όλο. Περιπατούσε αργά, με τα χέρια στις τσέπες του παντελονιού της, μετά το τελευταίο σπίτι ο δρόμος ανηφόριζε απότομα, τ' αγριόχορτα άρχιζαν να τον πνίγουν. Προχώρησε λίγο ακόμα, ώσπου πια ήταν σίγουρο ότι βρισκόταν στην έρημο κι όχι στο Ώστιν, εκεί κάθισε στην άκρη του δρόμου, ανάμεσα στ' αγκαθωτά αγριόχορτα, σε μια πέτρα. Η πέτρα ήταν ζεστή. Δεν είχε προλάβει το ηλιοβασίλεμα, ο ήλιος είχε δύσει λίγα λεπτά νωρίτερα, οι κορυφές των στύλων στην άκρη του δρόμου άστραφταν ακόμα από το τελευταίο φως του, και τα βουνά ήταν μια σκοτεινή γραμμή στο βάθος του ορίζοντα. Από το Ώστιν δεν φαινόταν τίποτε άλλο, η έρημος, κρύα, μπλε, φωσφορίζουσα, κατάπινε τη γραμμή του αυτοκινητόδρομου, πολύ προτού αυτός φτάσει στο ύψωμα. Η Έλεν θυμήθηκε ότι κάπου ανάμεσα στο Έλι και το Ώστιν είχε πει στον Φέλιξ πόσο όμορφη έβρισκε την έρημο, επειδή εδώ κατάφερε να αδειάζει το μυαλό της και να μη σκέφτεται τίποτα. Κι ότι εκείνος, όπως πάντα, δεν της είχε απαντήσει – αυτή τη φορά με το δίκιο του.

Μακριά, στο βάθος της ερήμου, φωτεινές κουκκιδίτσες ξεκόλλησαν μέσα στο σκοτάδι, μεγάλωσαν και δυνάμωσαν γρήγορα. Η Έλεν περίμενε ανυπόμονα το θόρυβο της μηχανής, ήλπιζε πως θα ήταν φορτηγό, ήταν φορτηγό, κι όταν πέρασε από μπροστά της, κρατήθηκε να μην πεταχτεί όρθια. Ο φορτηγατζής την κοίταξε από ψηλά και πάτησε την κόρνα του, την πάτησε μ' επιμονή, ώσπου μπήκε στο Ώστιν. Η Έλεν σκέφτηκε τον Φέλιξ στο δωμάτιο του μοτέλ, στο κρεβάτι, σκεπασμένο με την κίτρινη πικεδένια κουβερτούλα, να κοιμάται απροστάτευτος με την πόρτα ανοιχτή. Η Αμερική ήταν μια Αμερική του σινεμά, των ψυχοπαθών, των δολοφόνων, των πιο ανατριχιαστικών σελίδων του Στίβεν Κινγκ, η Αμερική δεν υπήρχε, δεν υπήρχε στ' αλήθεια. Σηκώθηκε και προχώρησε, όχι προς τα πίσω, όχι προς το Ώστιν. Γύρισε μόνο όταν το αγροτικό, που είχε κόψει ταχύτητα πίσω της, έφτασε και σταμάτησε δίπλα της και είδε τον οδηγό, ήταν ένας λευκός με καουμπόικο καπέλο στο κεφάλι. Τη χαιρέτισε με μια κίνηση του χεριού, που η Έλεν δεν κατάλαβε, πάντως δεν είχε σκοπό να την αφήσει να προχωρήσει μόνη της στην έρημο μέσα στη νύχτα, με κανέναν τρόπο. Με τίποτα. Τότε γύρισε και έτρεξε ξανά προς την πόλη, έτρεξε αργά, πολύ αργά, έτσι όπως τρέχει κανείς στα όνειρά του. Βάλθηκε να τρέχει κατά μήκος του δρόμου και δεν σταμάτησε για να βγάλει τα πετραδάκια από τα παπούτσια της, παρά μόνον όταν δεν άκουγε πια πίσω της το αυτοκίνητο. Στο Ώστιν δυο-τρία σπίτια είχαν ανάψει φως, η υπόλοιπη πόλη ήταν στο σκοτάδι κι ο δρόμος χανόταν στρίβοντας στο Πουθενά.

Ο Φέλιξ ήταν ακόμα στο κρεβάτι. Στο δωμάτιο η ζέστη ήταν πια αποπνικτική κι η Έλεν ξανάναψε τον κλιματισμό. Κάθισε στην άκρη του κρεβατιού κι ακούμπησε το χέρι της στο μάγουλο του Φέλιξ, το πρόσωπό του ήταν πολύ ζεστό.

«Φέλιξ, Δεν θα σηκωθείς ποτέ;» ρώτησε η Έλεν, κι εκείνος γύρισε απ' την άλλη, αλλά άνοιξε τα μάτια του και είπε «Τι είναι;», κι η Έλεν απάντησε «Είναι αργά. Πεινάω, θέλω να πάμε να πιούμε κάτι», η φωνή της ακούστηκε αλλόκοτη στ' αυτιά της, θα ήθελε να γύριζε ο Φέλιξ και να την κοιτάζε. Εκείνος ανασηκώθηκε. «Πού να πάμε να πιούμε κάτι;» ρώτησε, και η Έλεν έκανε μια αόριστη χειρονομία, σαν να ζητούσε συγγνώμη, δείχνοντας έξω από το παράθυρο τα φώτα του *Ιντερνάσιοναλ*. Ο Φέλιξ έστρωσε και με τα δυο του χέρια τα μαλλιά του προς τα πίσω, αναστέναξε βαθιά, ύστερα ανασήκωσε τους ώμους και είπε πως ήθελε να καπνίσει ένα τσιγάρο. Η Έλεν του έδωσε ένα Κάμελ και φωτιά, τα μάτια τους συναντήθηκαν για μια στιγμή, η Έλεν γέλασε κι εκείνος χαμογέλασε ελαφρά.

Ο Μπάντι έφτασε αργά στο *Ιντερνάσιοναλ*. Όταν μπήκε, η χοντρή φωτογράφος φαντασμάτων ήταν σχυμμένη πάνω από την παλιομοδίτικη μηχανή της, την οποία προσπαθούσε να συνδέσει με αμέτρητες παράξενες κεραίες και μυστηριώδη καλώδια, οι κινήσεις της είτε ήταν μπερδεμένες είτε αποτελούσαν απόδειξη μιας πολύ ιδιαίτερης και προσωπικής δεξιότητας. Το πρόσωπό της ήταν μούσκεμα στον ιδρώτα, στα μάγουλά της είχε κόκκινους λεκέδες, τα νύχια της ήταν άσχημα φαγωμένα. Είχε απλώσει όλα της τα σύνεργα στο τραπέζι του μπιλιάρδου, κι όλοι οι πελάτες, αποκλειστικά άντρες, τριγύριζαν αδιάφορα τάχα εκεί κοντά, με μια μπέρα στο χέρι, και τη χάζευαν. Ποτέ δεν πλησίαζε ένας μόνος του. Όταν της έκαναν ερωτήσεις, δεν τη ρωτούσαν για τα φαντάσματα αλλά για την τεχνική της. Όταν άπλωναν τα χέρια τους ν' αγγίξουν τα σύνεργά της, η χοντρή έσφιγγε τις παιδικές χούφτες της σε γροθιές, απ' όπου πρόβαλλαν οι δείκτες σαν αγκάθια. Οι άντρες έκαναν πίσω, χασκογελούσαν, έτριβαν σαστισμένοι το σβέροκο τους.

Η φωτογράφος φαντασμάτων, όλο πόζα, είπε «Πώς είναι με τις νυχτερίδες; Που δεν μπορούμε ν' αντιληφθούμε τη συχνότητά τους αλλά την αποτυπώνουμε; Εδώ πρόκειται για κάτι διαφορετικό, για κάτι εντελώς διαφορετικό. Τα φαντάσματα έχουν κι αυτά τη δική τους συχνότητα».

Η φωτογράφος φαντασμάτων είχε εμφανιστεί κατά τις δέκα στο μπαρ. Ο Φέλιξ κι η Έλεν καθόντουσαν στον πάγκο, ο πάγκος ήταν μακρύς και βαρύς, από ξύλο, γυαλιστερό ξύλο, έπιανε όλο το μήκος της κακοφωτισμένης σάλας, που γέμισε γρήγορα. Παρ' όλη τη ζέστη, κάποιος άναψε το τζάκι, το τζουκ μποξ έπαιζε. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι, που δεν ήταν όλοι από το Ώστιν, όχι, είχαν έρθει κι από την έρημο, από σπίτια που έστεκαν μοναχικά πίσω από την αλυσίδα των λόφων, σπίτια που την παρουσία τους τη μάντευε κανείς πίσω από το τρεμάμενο φως, όλοι αυτοί οι άνθρωποι δεν πρόσεχαν καθόλου τον Φέλιξ και την Έλεν. Άφηναν τ' αυτοκίνητά τους μπροστά στο ξενοδοχείο κλείνοντας ο ένας τον άλλον, έμπαιναν στο μπαρ, δεν έβγαζαν τα καπέλα τους, άλλοι φορούσαν κασκέτα του μπέιζμπολ, άλλοι πλατύγυρα καουμπόικα καπέλα, χαιρετούσαν την Άνι, που στεκόταν πίσω από τον πάγκο –φαίνεται πως ήταν αρμόδια για ένα σωρό δουλειές στο Ώστιν–, ύστερα κάθονταν στα γδαρμένα ξύλινα τραπέζια ή στο μπαρ. Όταν κάθονταν δίπλα σε κάποιον άλλον, το ύφος τους ήταν σαν να είχαν λείψει για λίγη ώρα μόνο. Η Άνι είχε σηκώσει τα μαλλιά της σ' έναν πρόχειρο κότσο κι είχε χαιρετίσει την Έλεν και τον Φέλιξ φιλικά σχεδόν, αλλά χωρίς να δείξει με κανέναν τρόπο ότι τους γνώριζε. Ο Φέλιξ παράγγειλε μπίρα και η Έλεν καφέ, σάντουιτς και τσιπς, ο Φέλιξ δεν ήθελε να φάει τίποτα, επέμενε πεισματικά ότι δεν πεινούσε καθόλου, η επιμονή του είχε εκνευρίσει πολύ την Έλεν. Η χοντρή φωτογράφος φαντασμάτων είχε μπει όλο αποφασιστικότητα και σιγουριά, κουβαλώντας τα σύνεργά της, φορούσε ακό-

μα το ίδιο φουστάνι, μόνο που είχε ρίξει στους ώμους της και μια πλεχτή ζακέτα. Είχε πει στην Άνι, της οποίας το ύφος έδειχνε τώρα περιέργεια ή προσδοκία διασκέδασης, «Μπορούμε ν' αρχίσουμε». Είχε αγκαλιάσει εγκάρδια την Έλεν φέροντάς τη σε δύσκολη θέση. Δεν είχε θελήσει να πει ή να φάει τίποτα κι είχε αρχίσει αμέσως να στήνει τα σύνεργά της πάνω στο τραπέζι του μπιλιάρδου.

Δεν είχε δώσει σημασία στα βλέμματα των άλλων, δεν είχε ρίξει γύρω της ούτε μια ματιά, δεν έδειξε πως πρόσεξε την ησυχία που απλώθηκε μέσα στη σάλα όταν μπήκε ο Μπάντι. Το τζουκ μποξ είχε μόλις σταματήσει να παίζει. Ένας άντρας είχε σηκωθεί για να βάλει καινούργιο δίσκο, αλλά γύρισε στη θέση του άπρακτος, όταν είδε τον Μπάντι. Ο Μπάντι δεν χαιρέτισε την Άνι, η Έλεν πάντως δεν πρόσεξε καμιά τέτοια κίνηση. Η Άνι του γέμισε ένα ποτήρι μπίρα και το άφησε στον πάγκο, ακριβώς δίπλα στην Έλεν. Ο Μπάντι πλησίασε, πήρε την μπίρα, ρούφηξε μια γουλιά με θόρυβο, έριξε μια ματιά προς το τραπέζι του μπιλιάρδου, ύστερα του γύρισε την πλάτη, ήπια άλλη μια γουλιά μπίρα, ξανακοίταξε προς το τραπέζι του μπιλιάρδου, αυτή τη φορά λίγο περισσότερο. Έτσι πέρασε κάμποση ώρα. Τέλος, άφησε το ποτήρι από τα χέρια του, το ακούμπησε πάνω στον πάγκο, το έσπρωξε ελαφρά μακριά του. Η Άνι είπε σιγανά το όνομά του –Μπάντι– κι εκείνος ξεκόλλησε από το μπαρ και προχώρησε αργά προς το τραπέζι του μπιλιάρδου. Ο Φέλιξ καθόταν δίπλα στην Έλεν εντελώς αφηρημένος, τουλάχιστον έτσι νόμιζε η Έλεν, εκείνος όμως είχε προσέξει τον Μπάντι και παρακολουθούσε τις κινήσεις του ακριβώς όπως και η ίδια, γιατί τη στιγμή εκείνη γλίστρησε από το скаμνί του λέγοντας «Θέλω να το δω από κοντά αυτό». Η Έλεν σηκώθηκε και τον έπιασε από το χέρι. Ο Μπάντι έφτασε στο τραπέζι του μπιλιάρδου. Το χέρι του άγγιξε τυχαία τη χοντρή φωτογράφο χαμηλά στο μπράτσο,

ύστερα παραμέρισε απότομα τα σύνεργά της με τα δυο του χέρια στην άκρη του τραπέζιου. «Δεν επιτρέπονται φαντάσματα στο τραπέζι του μπιλιάρδου» είπε. «Θα μας μπερδέψουν όλες τις παρτίδες» είπε – και μαζεύοντας τα πάντα από το τραπέζι τα φόρτωσε στην αγκαλιά της χοντρής. Πέρασαν αρκετές στιγμές ώσπου να σηκώσει εκείνη τα χέρια της και να τα κρατήσει. Κάρφωσε τα μάτια της στον Μπάντι, σαν μικρές φωτιές, αλλά δεν άντεξε το βλέμμα του κι αποτράβηξε το δικό της, εκείνος της χαμογελούσε με μεγάλη ευγένεια, εκείνη του γύρισε τότε την πλάτη και κουβάλησε όλα της τα σύνεργα στην ελεύθερη άκρη του πάγκου, όπου και ξανάρχισε φτου κι απ' την αρχή να τα στήνει και να τα ετοιμάζει. Για μια στιγμή, μια στιγμή ξεκομμένη από την πραγματικότητα, η Έλεν είχε την αίσθηση ότι οι δυο τους γνωρίζονταν, ότι εδώ όλοι γνωρίζονταν μεταξύ τους κι ότι η σκηνή αυτή ήταν στημένη από την αρχή ως το τέλος της, μια παράσταση σκηνοθετημένη, που το νόημά της η ίδια δεν μπορούσε να καταλάβει· τότε οι άνθρωποι σκόρπισαν, γύρισαν στο μπαρ, στα τραπέζια τους, κάποιος ξανάβαλε μπρος το τζουκ μποξ, κι η Έλεν ξέχασε την αλλόκοτη εκείνη αίσθηση. Στράφηκε στον Φέλιξ, που είχε γυρίσει στο μπαρ κι είχε παραγγείλει άλλη μια μπύρα, τον είδε να παρατηρεί τον Μπάντι με ύφος πρωτόγνωρο, όλο περιέργεια, όλο ένταση.

Σπάνια κοιτούσε έτσι άλλους ανθρώπους ο Φέλιξ, στα ίσια, απροστάτευτος, εκτεθειμένος, παρασυρμένος κατά κάποιον τρόπο, η Έλεν θα έλεγε «Σπάνια αντιδρά ο Φέλιξ». Στην περίπτωση του Μπάντι, όμως, αντέδρασε. Και σε λίγο αντέδρασε κι ο Μπάντι στην παρουσία του Φέλιξ, κι ύστερα και στην παρουσία της Έλεν. Η Έλεν είχε αργότερα την αίσθηση ότι ο Μπάντι αντιλήφθηκε αμέσως – τι πράγμα, δεν θα ήξερε να πει. Οι άλλοι γύρω τους είχαν ξαναπιάσει

τις κουβέντες τους. Η χοντρή ξεμπέρδευε τα καλώδιά της. Ο Μπάντι είδε τον Φέλιξ να τον κοιτάζει και τον κοίταξε κι αυτός, αγέλαστος. Ο Φέλιξ αποτράβηξε το βλέμμα του και η Έλεν πήγε κοντά του, δεν της έδωσε καμιά σημασία, έσκυψε πάνω από τον πάγκο του μπαρ και ρώτησε την Άνι «Υπάρχουν στ' αλήθεια φαντάσματα στο *Ιντερνάσιοναλ*;» Η Έλεν δεν αμφέβαλλε στιγμή πως η ερώτηση είχε γίνει για να την ακούσει ο Μπάντι, για να καταλάβει ο Μπάντι ότι ο Φέλιξ ήταν σε θέση να κουνηθεί, να συμπεριφερθεί, να επικοινωνήσει. Για να τον προσελκύσει; Ή για να τον κρατήσει μακριά; Ρώτησε σοβαρά, χωρίς ίχνος ειρωνείας, και η Άνι του απάντησε στον ίδιο τόνο, χωρίς ειρωνεία, πως πριν από εκατό περίπου χρόνια ένας χρυσοθήρας είχε κουβαλήσει ολόκληρο το *Ιντερνάσιοναλ* από τη Βιρτζίνια στο Ώστιν της Νεβάδας, στην έρημο, δοκάρι δοκάρι, πέτρα πέτρα. Μαζί με το ξενοδοχείο είχαν έρθει και τα φαντάσματα, που με τη μετακόμιση είχαν ξεβολευτεί από τις τρύπες τους και από την ησυχία τους, είχαν ακολουθήσει το παλιό ξενοδοχείο στο Ώστιν, κι ο κόσμος εδώ προσπαθούσε να τους συμπαρασταθεί στην ξενιτιά τους, κανένας δεν τα φοβόταν εδώ. Η Άνι μιλούσε αργά κι η Έλεν την άκουγε με προσοχή, το ίδιο και η χοντρή φωτογράφος, που προφανώς είχε τακτοποιήσει τα σύνεργά της κι άκουγε ακίνητη, αδιάφορη σχεδόν. «Είναι τρομακτικά πάνω, στο πρώτο πάτωμα;» ρώτησε η Έλεν, και η Άνι είπε «Όχι, όχι, δεν είναι τρομακτικά, ίσα ίσα, δεν έχει τίποτα το φοβερό το πρώτο πάτωμα, είναι χώρος βολικός κι άνετος», κι ο Φέλιξ γέλασε με τα λόγια της, αφηρημένος, ίσως είχε ζαλιστεί λιγάκι από την μπίρα. Η χοντρή έπιασε το βλέμμα της Έλεν, έδειξε το ρολόι στον καρπό του χεριού της, ξερόβηξε και είπε «Λοιπόν». Ήταν εντεκάμισι. Στο λαιμό της κρεμόταν μ' ένα δερμάτινο λουρί η μικρή πλαστική κάμερα. Με μια αποφασιστική κίνηση παραμέρισε τα μαλλιά από το πρόσωπό της,

η Άνι έβγαλε από κάποιο συρτάρι ένα κλειδί και βγήκε με αργά βήματα πίσω από τον πάγκο. Ησυχία απλώθηκε ξανά στη σάλα, μια ησυχία λες και κάποιος είχε χτυπήσει το ποτήρι του για να σωπάσουν οι άλλοι και να μπορέσει να μιλήσει. Η Έλεν κοίταξε με την άκρη του ματιού της τον Μπάντι, που στεκόταν ήρεμος στη σκιά, πίσω από το τραπέζι του μπιλιάρδου. Η χοντρή έβγαλε από την τσάντα της ένα φακό, τον στερέωσε στο μέτωπό της όπως οι εργάτες που δουλεύουν στις στοές των ορυχείων, μετά στήριξε στον ώμο της την αλλόκοτη μηχανή της, με τις αινιγματικές κεραιές της. Η Άνι κατευθύνθηκε προς την πόρτα δίπλα στο τζάκι, την ξεκλείδωσε, η πόρτα άνοιξε τρίζοντας παράξενα κι όλοι κοίταξαν τη χοντρή φωτογράφο, που χαιρέτισε την Άνι σφίγγοντάς της το χέρι και με ύφος ξαφνικά σοβαρό, τόσο που άγγιζε τα όρια του συγκινητικού, προχώρησε αλύγιστη και χάθηκε στο σκοτάδι από την άλλη μεριά της πόρτας. Η Άνι στάθηκε και την ακολούθησε με το βλέμμα, μετά έκλεισε μαλακά την πόρτα, γύρισε ανέκφραστη στους άλλους, βόλεψε την τσάντα της φωτογράφου φαντασμάτων πίσω από τον πάγκο και κάθισε ξανά στο σκαμνί της, στο ταμείο. Κανένας δεν μίλησε, κι η Άνι ανασήκωσε προειδοποιητικά τα φρύδια της, κάποιος έσπρωξε προς τα πίσω την καρέκλα του, οι μπάλες του μπιλιάρδου κατρακύλησαν στη θήκη στο πλάι του τραπεζιού, ο Μπάντι προχώρησε και βγήκε από τη σκιά.

Η Έλεν παράγγειλε ένα ποτήρι κρασί. Ο Φέλιξ γύρισε προς το μέρος της, σήκωσε το ποτήρι με την μπίρα του και τσούγκρισε μαζί της, κοιτάζοντάς την στα μάτια με ευγένεια. Ευχήθηκε μέσα της να της έλεγε κάτι, δυο λόγια για τη φωτογράφο φαντασμάτων, που τώρα είχε φτάσει στο σκοτάδι του πρώτου πατώματος, από πάνω τους. Τη φαντάστηκε να γλιστράει με τα παράλογα μηχανήματά της, με τα παιδικά πεδιλάκια της στους διαδρόμους, ούτε το φως του

φεγγαριού δεν μπορούσε να τρυπώσει μέσα, τα παράθυρα ήταν καρφωμένα με σανίδες, και πίσω από τις πόρτες, στις γωνιές, ή όπου αλλού είχαν τις κρυφώνες τους, τα φαντάσματα, τι σόι φαντάσματα, πόσα φαντάσματα; Ο Φέλιξ, όμως, δεν είπε τίποτα, κι οι άλλοι έμοιαζαν κι αυτοί να την έχουν ξεχάσει τη χοντρή φωτογράφο. Κανένας δεν κοίταζε προς τη μεριά της πόρτας, δίπλα στο τζάκι, κανένας δεν κοίταζε το ταβάνι, το τζουκ μποξ έπαιζε στη διαπασών, η Άνι δυνάμωσε τον κλιματισμό. Η Έλεν ζήτησε παγάκια για το κρασί της, πίνοντας κοίταζε τον Μπάντι, ευγνώμων που μπορούσε να στρέψει την τεταμένη προσοχή της σε κάποιον άλλον κι όχι στον Φέλιξ. Ο Μπάντι τοποθέτησε προσεκτικά τις μπάλες μέσα στο τρίγωνο, έσκυψε πάνω από το τραπέζι, σημάδεψε με τη στέκα του, έμεινε έτσι, ασάλευτος, μετά σηκώθηκε ξανά κι έδωσε τη στέκα σε κάποιον άλλον που στεκόταν πίσω του. Άλλαξε δυο λόγια με κάποιον, έριξε ένα κέρμα στο τζουκ μπόξ, πάτησε ένα κουμπί χωρίς να κοιτάζει, ήρθε στο μπαρ και ήπιε λίγη από την μπίρα του ρίχνοντας προς τα πίσω το κεφάλι, κάποια στιγμή ξαναγύρισε στο τραπέζι του μπιλιάρδου. Αλλά δεν έπαιξε, κι η Έλεν στενοχωρήθηκε. Για κάποιον ανεξήγητο λόγο θα ήθελε να τον δει να παίζει. Ήταν νέος, τριάντα, τριάντα δύο χρονών το πολύ. Φορούσε ένα κασκέτο του μπέιζμπολ στο κεφάλι, η έκφρασή του ήταν παιδιάστικη, πρόσωπο καθαρό και ξύπνιο, η κοιλιά του φούσκωνε πάνω από τη ζώνη του μπλουτζίν του, έδειχνε δυνατός, μ' έναν συμπαγή, μονοκόμματο τρόπο. Η Έλεν βλέποντάς τον θυμήθηκε μια κουβέντα με κάποια γυναίκα πριν από πολλά χρόνια, η Έλεν ήταν τότε ακόμα κορίτσι. Είχε μπλεχτεί σε μια συζήτηση γύρω από τις σεξουαλικές φαντασιώσεις και τις εμμονές, η ίδια δεν είχε μιλήσει για τις δικές της σεξουαλικές φαντασιώσεις, κι απ' όσο μπορούσε να θυμηθεί δεν είχε σεξουαλικές φαντασιώσεις. Η άλλη γυναίκα είχε πει ότι θα ήθελε

κάποτε να μάθει πώς ήταν να πέφτεις στο κρεβάτι μ' έναν πραγματικά χοντρό άντρα, πώς ήταν να νιώθεις το βάρος ενός πραγματικά χοντρού άντρα πάνω σου, η Έλεν είχε κοκκινίσει ακούγοντας αυτά τα λόγια. Κοιτάζοντας τον Μπάντι θυμήθηκε αυτήν την κουβέντα. Το ένιωθε ότι ο Φέλιξ κοίταζε κι αυτός τον Μπάντι, είχε παραγγείλει μεταλλικό νερό, ίσως ανησυχούσε, ίσως σκεφτόταν ότι θα έπρεπε να πιάσει κουβέντα με τον Μπάντι, ίσως ετοιμαζόταν γι' αυτό. Το ελκυστικό στον Μπάντι, αυτό που είχε προκαλέσει την αντίδραση του Φέλιξ –αργότερα η Έλεν είχε φάξει πολύ να βρει μια λέξη που να το περιγράφει, και είχε βρει μία τελικά, μία που δεν της άρεσε και που ωστόσο θεωρούσε ταιριαστή–, το ελκυστικό λοιπόν στον Μπάντι ήταν ο αέρας κυριαρχίας που απέπνεε. Η σιγουριά του. Λες και τον περιέβαλλε κάποια δύναμη ορατή, μια αίσθηση προσοχής χειροπιαστή. Ήταν αυτός που είχε το λόγο, κι ας μην έλεγε πολλά. Ο Φέλιξ πάντα αντιδρούσε στην παρουσία τέτοιων ανθρώπων, ίσως επειδή η δική του κυριαρχικότητα ήταν εντελώς αντίθετη, καλυμμένη, ανελεύθερη. Ο Μπάντι ήταν στο δέκατο τουλάχιστον μισόλιτρο μπουκάλι μπύρας Μπαντβάιζερ, όταν ξάφνου κάρφωσε το βλέμμα του στον ανεμιστήρα κι εντελώς αναπάντεχα στάθηκε, στα μισά της διαδρομής του ανάμεσα στον πάγκο του μπαρ και στο τραπέζι του μπιλιάρδου, μπροστά στον Φέλιξ και την Έλεν. Κοίταξε πρώτα την Έλεν, ύστερα τον Φέλιξ και είπε «Παίζουμε μια παρτίδα;» Ο Φέλιξ ανασήκωσε τους ώμους και χαμογέλασε, εκείνο το διστακτικό, ντροπαλό, νεανικό του χαμόγελο, που έκανε την καρδιά της Έλεν να σφίγγεται. Εκείνη έσκυψε προς τα εμπρός και είπε «Δεν ξέρω μπιλιάρδο, αλλά ο Φέλιξ ξέρει, σίγουρα θα θέλει», και την ίδια στιγμή σκέφτηκε ότι δεν έπρεπε να χώνεται πάντα στη μέση, να μπαίνει μπροστά του, να μιλάει για λογαριασμό του, έλα όμως που δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς. Ο Μπάντι έδωσε

στην Έλεν το χέρι του και είπε τ' όνομά του, η Έλεν συστήθηκε και σύστησε και τον Φέλιξ, προφέροντας και τα δύο ονόματα με αμερικάνικη προφορά, *Φηήλιξ και Άαλεν, Filix and Allen, Phoenix in Arizona, and for the salad Thousand Island, please*. «Μου φαίνεται αηδιαστικός ο τρόπος που προφέρεις το όνομα αυτής της σάλτσας για τη σαλάτα» της είχε πει πριν από δύο μέρες ο Φέλιξ, και η Έλεν είχε αναλυθεί σε δάκρυα. «Δεν γίνεται αλλιώς, Φέλιξ, δεν με καταλαβαίνουν αλλιώς» είχε σκεφτεί προσπαθώντας να δικαιολογήσει τον εαυτό της. Ο Φέλιξ σηκώθηκε και προχώρησε προς το τραπέζι του μπιλιάρδου, ο Μπάντι του έδωσε τη στέκα. Η Έλεν ένιωθε πόσο πολύ ο Φέλιξ νοσταλγούσε το γυρισμό, το σπίτι του, το δωμάτιό του, το κρεβάτι του. Πόσο ήθελε να γυρίσει, να φύγει μια για πάντα μακριά της. Πολλά χρόνια αργότερα, θα σκεφτόταν ότι όλη εκείνη η εποχή με τον Φέλιξ τής είχε διδάξει τουλάχιστον ένα πράγμα – ότι με το ζόρι δεν γίνεται τίποτα, πόσο μάλλον η αγάπη, γελοία διαπίστωση, αλλά τόσο ανακουφιστική. Ο Μπάντι τοποθέτησε τις μπάλες στο τρίγωνο κι άφησε τον Φέλιξ να παίξει πρώτος. Η Έλεν έκανε στροφή πάνω στο σκαμνί της, για να μην υποχρεωθεί να παρακολουθήσει αυτό το παιχνίδι. Η ένταση ανάμεσα στις ωμοπλάτες της, στο στομάχι της, υποχώρησε. Με τον Φέλιξ ασχολιόταν ο Μπάντι, η ίδια δεν ήταν ανάγκη να κάνει τίποτα, τίποτα να προτείνει, τίποτα να σκεφτεί, τίποτα να προσφέρει για να τον αποζημιώσει για την παρουσία της, για τη φρίκη αυτού του ταξιδιού, για το γεγονός ότι ήταν παγιδευμένοι μαζί στην Αμερική, επί τρεις μήνες, από την ημέρα που ήρθαν ως την ημέρα που θα έφευγαν, με εισιτήρια που δεν μπορούσαν να τ' αλλάξουν, για το γεγονός ότι ήταν παραδομένοι θέλοντας και μη ο ένας στον άλλον. Θολή πέρασε από το μυαλό της η σκέψη «Ίσως όλα να πάνε καλά», ένιωσε ξαφνικά σίγουρη ότι όλα θα πήγαιναν καλά. Ο Φέλιξ ερχόταν πού και πού

στον πάγκο κι έπινε γουλιά γουλιά το νερό του, κάποια στιγμή παράγγειλε άλλη μια μπύρα. «Ούτε που κοιτάξεις προς τα εκεί» της είπε. «Κοιτάζω», απάντησε η Έλεν, «κοιτάζω και παρακοιτάζω». Κι όταν ο Φέλιξ πήγε στην τουαλέτα, ο Μπάντι ήρθε και στάθηκε δίπλα της και είπε χωρίς περιστροφές «Είναι λιγομίλητος ο φίλος σου, διάλεξες άντρα λιγομίλητο», και κούνησε κάμποσες φορές το κεφάλι του σαν να ήθελε να υπογραμμίσει τα λόγια του, και η Έλεν τον κοίταξε, ανήμπορη ν' απαντήσει οτιδήποτε. «Δεν θέλει να τον βιάζει κανείς, ε;» είπε ο Μπάντι και γύρισε στο τραπέζι του πιπιλιάρδου, περίμενε τον Φέλιξ, κι ύστερα χτύπησε τρεις μπάλες απανωτά, χωρίς να πάρει ύφος θριαμβευτικό. Το τζουκ μποξ έπαιζε το *Sweet home Alabama* και το *I can't get no satisfaction*. Εάφνου η πόρτα του σαλούν άνοιξε διάπλατα και μπήκε μέσα ζεστός, στεγνός αέρας, ανακατεύτηκε ορμητικά με τον δροσερό αέρα του κλιματιστικού. Η Έλεν παραμέρισε τη χαρτοπετσέτα κάτω από το ποτήρι της, έγλειψε τα παγάκια, άναψε τσιγάρο. Προσπάθησε να συγκεντρωθεί, να συγκεντρώσει την προσοχή της στο γεγονός πως βρισκόταν στο Ώστιν, στο Ώστιν της Αμερικής στη Νεβάδα, στην έρημο, στη μέση της ερήμου της Νεβάδας και πολύ μακριά από το σπίτι της. Προσπάθησε να συγκεντρώσει την προσοχή της στο γεγονός πως καθόταν στο μπαρ του ξενοδοχείου *Ιντερνάσιοναλ* και πως ο Φέλιξ είχε επιτέλους πετάξει μια ρίζα σ' αυτό το ταξίδι, επειδή έπαιζε πιπιλιάρδο με τον Μπάντι κι έσβηγε τα τσιγάρα του στο πλαστικό τασάκι στην άκρη του τραπεζιού κι έκανε νόημα στην Άνι να του φέρει άλλη μια μπύρα. Προσπάθησε να βρει σ' όλα αυτά κάποιο είδος ευτυχίας ή συνείδησης ή σημασίας, όμως έχασε τον ειρμό της σχέψης της και βρέθηκε να σκέφτεται κάτι εντελώς διαφορετικό.

Η Έλεν δεν θυμάται πια πόσην ώρα έλειψε η φωτογράφος

φαντασμάτων. Μία ώρα; Δύο; Δεν θυμάται αν στο μεταξύ μίλησε καθόλου με τον Φέλιξ. Ο Φέλιξ με τον Μπάντι έπαιζαν ασταμάτητα πιπιλιάρδο. Ανάμεσα στις παρτίδες στέκονταν ο ένας δίπλα στον άλλον, κοντά στο τραπέζι, στηριγμένοι στις στέκες, ο Φέλιξ έλεγε κάτι κι ο Μπάντι γελούσε, η Έλεν δεν ήταν σίγουρη αν ήθελε στ' αλήθεια να ακούσει για ποιο πράγμα μιλούσαν. Απέχρυσε τις απόπειρες δύο μεθυσμένων Τεξανών να της πιάσουν κουβέντα, και ήπιε άλλο ένα ποτήρι κρασί, που της το κέρασε η Άνι. Ζήτησε από την Άνι ένα δολάριο, σηκώθηκε και πήγε στο τζουκ μποξ. Πέρασε ανάμεσα από τα τραπέζια, που ήταν γεμάτα κόσμος, και συνειδητοποίησε για πρώτη φορά ότι ήταν η μόνη γυναίκα στη σάλα εκτός από την Άνι. Έριξε το δολάριο στη σχισμή και διάλεξε χωρίς να βιάζεται –το *Blue Moon* του Έλβις, το *Light my fire* των Ντορς και το *I'm so lonesome* του Χανκ Γουίλιαμς–, και ξαφνικά ο Φέλιξ βρέθηκε πίσω της και της είπε «Μην το κάνεις». Δεν γύρισε να τον δει, ρώτησε μόνο «Γιατί όχι;», κι ο Φέλιξ είπε «Επειδή δεν μπορείς να ξέρεις αν οι άλλοι θέλουν ν' ακούσουν τη μουσική που θέλεις εσύ». «Επειδή εσύ φοβάσαι ότι κάποιος θα θεωρήσει γελοία την επιλογή μου» είπε η Έλεν, κι ο Φέλιξ εκνευρισμένος συμφώνησε, «Ακριβώς», κι η Έλεν είπε «Αυτό το φοβάμαι κι εγώ». Αλήθεια ήταν, το φοβόταν και το είχε σκεφτεί αρκετά, παρ' όλα αυτά, ήθελε ν' ακούσει τον Έλβις και τον Χανκ Γουίλιαμς και τους Ντορς. Πάτησε, λοιπόν, το σταρτ και γύρισε στο μπαρ χωρίς να στραφεί να κοιτάξει τον Φέλιξ, κι ο Χανκ Γουίλιαμς με τη βραχνή, βαριά φωνή του άρχισε να τραγουδάει, και σε τελική ανάλυση κανένας δεν το πρόσεξε. Όταν τέλειωσε και το τραγούδι των Ντορς –κι η Έλεν το είχε μετανιώσει που έβαλε να παίξει αυτό το τραγούδι–, ο Μπάντι κι ο Φέλιξ σταμάτησαν να παίζουν και ήρθαν στον πάγκο δίπλα της. Ο Μπάντι παράγγειλε ένα ακόμα ποτήρι κρασί για

την Έλεν και μπίρες για τον Φέλιξ και τον εαυτό του και είπε στην Έλεν «Παίζει καλά ο φίλος σου». Ο Φέλιξ κοκκίνισε, κι η Έλεν είπε «Το ξέρω». Μετά δεν ήξερε τι να πει και προς στιγμήν φοβήθηκε ότι θα κατέρρεαν και οι τρεις, ότι οι προσδοκίες τους δεν θα ικανοποιούνταν, ότι θα έμεναν βουβοί ο ένας δίπλα στον άλλον· αλλά ο Μπάντι τράβηξε ένα σκαμνί, κάθισε κι άρχισε να κουβεντιάζει με τον Φέλιξ για το μπιλιάρδο. Ανέλυσαν για κάμποση ώρα τις τεχνικές της καραμπόλας και του αμερικάνικου μπιλιάρδου, κι η Έλεν είχε την ευκαιρία να περιεργαστεί ανενόχλητη τον Μπάντι. Φορούσε ένα βρόμικο μπλε βαμβακερό μπλουζάκι με το λογότυπο κάποιου πανεπιστημίου στο στήθος, το κασκέτο του δεν είχε τίποτα γραμμένο πάνω του, είχε μεγάλα, πολύ μεγάλα χέρια, γδαρμένα στις αρθρώσεις, το νύχι του αντίχειρα ήταν χτυπημένο, μαύρο, δεν φορούσε δαχτυλίδι ούτε βέρα, στον αριστερό καρπό του είχε περασμένο ένα ινδιάνικο βραχιολάκι. Η κοιλιά του φούσκωνε σαν μπαλόνι πάνω από το παντελόνι του, το μπλουζάκι με το ζόρι τη χωρούσε, ο αετός στην αγκράφα της ζώνης του δεν φαινόταν, κι αυτό που έκανε την παρουσία του τόσο οικεία και καθησυχαστική εξακολούθησε να μένει αόρατο. «Χαλαρωτική» ήταν η παρουσία του, σκέφτηκε η Έλεν. Ο Φέλιξ κι ο Μπάντι σώπαιναν, χωρίς αυτό να φαίνεται παράξενο. Κι εκείνη ξαφνικά είπε «Θέλαμε να περάσουμε σε μία μέρα την έρημο, αλλά για κάποιον μυστήριο λόγο μείναμε εδώ, στη μέση της διαδρομής», κι ο Μπάντι απάντησε «Αυτά συμβαίνουν».

Σε τελική ανάλυση ήταν πάντα η Έλεν που μιλούσε με τους άλλους, που ρωτούσε και έπιανε κουβέντα, όχι μόνο στην Αμερική, και στην πόλη τους το ίδιο, και σ' άλλα μέρη επίσης, πάντα. Ο Φέλιξ καθόταν κι άκουγε και σώπαινε. Τις περισσότερες φορές καθόταν ακουμπώντας την πλάτη

του πίσω, σταυροπόδι, πασπάτευε λεπτά ολόκληρα ένα τσιγάρο στα χέρια του, μετά το άναβε και ρουφούσε βαθιά τον καπνό, σαν να ήταν αυτό το καλύτερο τσιγάρο του κόσμου. Μετά τ' άφηγε να σβήσει και το περιεραζόταν με την ίδια προσοχή και ακρίβεια, πριν το ξανανάψει. Έπειτα κάρφω-νε το βλέμμα του κάπου, κοίταζε κάποιον, κοίταζε την Έλεν, καθόταν ασάλευτος, σαν Βούδας δίχως βάρος, με το κορμί του ίσιο, τους ώμους τραβηγμένους προς τα πίσω. Πολλοί άνθρωποι εντυπωσιάζονταν απ' αυτήν τη σιωπή, απ' αυτόν τον τρόπο του Φέλιξ να κάθεται και ν' ακούει, θεωρούσαν πως η σιωπή του είχε κάποιο νόημα κρυφό, πως ήταν απόδειξη σοφίας. Η σιωπή του εντυπωσίαζε και την Έλεν. Τις καλές μέρες ο Φέλιξ γελούσε πότε πότε με κάτι που έλεγε η Έλεν σε κάποιον άλλον, της έδινε μ' αυτόν τον τρόπο ένα αχνό σημάδι αλληλεγγύης, σαν να ήθελε να της δείξει ότι ήταν μαζί της· τις κακές μέρες δεν αντιδρούσε καθόλου. Σπάνια διηγείτο κάτι ο ίδιος, άλλοτε έξυπνο, άλλοτε ακατανόητο, πάντα όμως με τρόπο συγκρατημένο. Δεν ρωτούσε ποτέ του τίποτα, η Έλεν δεν τον είχε ακούσει ούτε μια φορά να ρωτάει κάποιον κάτι, κι ακόμα λιγότερο την ίδια, η ερώτησή του στην Άνι για τα φαντάσματα στο ξενοδοχείο *Ιντερνάσιοναλ* ήταν κόλπο. Τα βράδια, όταν έβγαιναν μαζί έξω, εκείνη μιλούσε πολύ, εκείνος σώπαινε. Όταν πήγαιναν να πιουν κάτι, κάθονταν τις περισσότερες φορές δίπλα δίπλα, ήταν συνήθεια του Φέλιξ, στην αρχή η Έλεν παραξε-νεύτηκε, σκεφτόταν ότι έτσι κάθονται μόνον όποιοι δεν έχουν τίποτα να πούνε ο ένας στον άλλον, αργότερα άρχισε να της αρέσει, της φαινόταν ξεχωριστό, οικείο. Καθόντουσαν, λοιπόν, δίπλα δίπλα κι ο Φέλιξ σώπαινε, κι η Έλεν αγωνιζόταν ν' αντέξει τη σιωπή. Τελικά άρχιζε να μιλάει η ίδια κι από αμνηχανία ξετύλιγε ιστορίες τόσο τρελές και γεμάτες συγκίνηση και συναισθηματισμούς, ώστε κάποια στιγμή έβαζαν κι οι δυο τους τα κλάματα. Ο Φέλιξ καθόταν δί-

πλα της και άρχιζε να κλαίει αθόρυβα, η Έλεν δεν άντεχε τότε, έκλαιγε κι αυτή λίγο, μετά τον παρηγορούσε και τον ησύχαζε, χαιδεύοντάς τον στο μάγουλο ξανά και ξανά. Έτσι γινόταν πάντα, ήταν κάτι σαν τελετουργία. Η Έλεν το ήξερε, κάτι μέσα της την έσπρωχνε να τον κάνει να κλάψει κι ύστερα να τον παρηγορήσει, έτσι, χωρίς λόγο. Στην Αμερική, σ' αυτό το ταξίδι από την Ανατολική στη Δυτική Ακτή και πάλι πίσω, κάθονταν έτσι κάθε βράδυ, σε Εθνικά Πάρκα, σε μοτέλ, σε νοικιασμένα μπανγκαλόου στις όχθες των μεγάλων αμερικανικών ποταμών, κι η Έλεν είχε αρχίσει να επαναλαμβάνεται, να παίζει με παραλλαγές βαρύγδουπες κοινοτοπίες, δεν της ερχόταν πια τίποτα να πει, δεν είχε πια καμιά όρεξη να μιλάει. Είχε αρχίσει να κάνει ερωτήσεις στον Φέλιξ κι ο Φέλιξ αρνιόταν ν' απαντήσει. Σώπαιναν ολοένα και πιο πολύ, βούλιαζαν μέρα με τη μέρα στη σιωπή, ώσπου στο Ώστιν της Νεβάδας εμφανίστηκε ο Μπάντι και πήρε ένα σκαμνί κι ήρθε και κάθισε κοντά τους.

Μετά από τόσες βδομάδες ήταν ο πρώτος άνθρωπος που μιλούσε μαζί τους, που έκανε την Έλεν να ανακαθίσει, να συμμαζέψει το μυαλό της, να δώσει απαντήσεις στις απλές, συγκεκριμένες ερωτήσεις του. «Τι ταξίδι είναι αυτό που κάνετε;» ρώτησε ο Μπάντι, κι η Έλεν απάντησε «Διασχίζουμε την Αμερική απ' άκρη σ' άκρη, από την Ανατολική ως τη Δυτική Ακτή και πάλι πίσω», μια φράση που ήθελε από την αρχή να την πει, επειδή της φαινόταν θαυμάσια, μόνο που κανείς δεν είχε θελήσει να την ακούσει. Ο Μπάντι απάντησε ότι δεν είχε κάνει ποτέ του αυτό το ταξίδι, την Αμερική απ' άκρη σ' άκρη, από την Ανατολική ως τη Δυτική Ακτή και πάλι πίσω, για την ακρίβεια, είπε, δεν είχε φύγει ποτέ του από το Ώστιν της Νεβάδας, αυτό το είπε σαν να ήταν κάτι αυτονόητο, τόσο φυσικός ήταν ο τόνος της φωνής του που η Έλεν δεν μπόρεσε να αντιδράσει με έκ-

πληξη ή με δυσπιστία. Τους ρώτησε πώς ζούσαν στον τόπο τους, στη Γερμανία, θα πρέπει να ζούσαν «με τρόπο ασυνήθιστο». «Δεν είναι καθόλου ασυνήθιστη η ζωή μας», απάντησε η Έλεν, «ένα σωρό άνθρωποι ζουν όπως κι εμείς. Ταξιδεύουν και βλέπουν τον κόσμο κι ύστερα γυρίζουν και δουλεύουν, κι όταν μαζεύουν αρκετά χρήματα, φεύγουν ξανά για ταξίδι, αλλού κάθε φορά. Οι περισσότεροι το κάνουν. Οι περισσότεροι άνθρωποι έτσι ζουν». Του είπε για το Βερολίνο και για τη ζωή στο Βερολίνο, προσπάθησε να του την περιγράψει, να περιγράψει τις νύχτες και τις μέρες, όλα της φαινονταν παράξενα, μπερδεμένα, άσκοπα, «Κάνουμε αυτό κι εκείνο και το άλλο», είχε την αίσθηση ότι δεν μπορούσε να περιγράψει τίποτα όπως έπρεπε. Δούλευαν για να βγάλουν λεφτά, τότε στη μια δουλειά και τότε στην άλλη. Περνούσαν νύχτες ατέλειωτες έξω από το σπίτι, νύχτες απίστευτης ευφορίας, και μετά βράδια στη σειρά που έπεφταν για ύπνο στις δέκα, κουρασμένοι, ξεθεωμένοι, απογοητευμένοι. Ο κύκλος των φίλων. Ένα είδος οικογένειας. Ανοιχτό τέλος; Για πάντα; Δοκίμασε να βρει κάτι που θα μπορούσε να το παρομοιάσει με τη ζωή στο Ώστιν, στη Νεβάδα, με τη ζωή όπως τη φανταζόταν εδώ, δεν ήταν σίγουρη ότι υπήρχε κάτι παρόμοιο, αλλά ο Μπάντι έδειξε πως την καταλάβαινε κι έτσι. Ρώτησε πώς ζούσαν, πώς έβγαζαν λεφτά, τι δουλειά έκαναν. Η Έλεν έδειξε τον Φέλιξ, έπρεπε να την πει μόνος του την όμορφη λέξη, το επάγγελμά του, κι ο Φέλιξ την είπε, υποχωρητικός, συμβιβαστικός, «Μηχανικός ποδηλάτων. A bicycle mechanic», επάγγελμα που ο Μπάντι βρήκε σπουδαίο. Στο Ώστιν, είπε, ένας μηχανικός ποδηλάτων θα ξεμπερδευε μέσα σε δυο ώρες μ' όλα τα ποδήλατα, θα τα επισκεύαζε κι ύστερα δεν θα είχε τι να κάνει, αλλά στον υπόλοιπο κόσμο υπήρχαν σίγουρα αρκετά ποδήλατα και μπορούσε κανείς να κερδίσει τη ζωή του μια χαρά μ' αυτή τη δουλειά. «Στην Κίνα, ας πούμε», συνέχισε σκεφτι-

κός και σοβαρός, «για σκέψου να 'σουνα μηχανικός ποδηλάτων στην Κίνα. Τι δουλειά θα 'χες, αν πήγαινες εκεί;», και το πρόσωπο του Φέλιξ φωτίστηκε για μια στιγμή κι ύστερα έσβησε πάλι. Η Έλεν θέλησε να πει στον Μπάντι ότι ήταν σκέτη δυστυχία να μιλάει κανείς στον Φέλιξ για όνειρα ή, έστω, απλώς για δυνατότητες. Κάθε «Για σκέψου...», κάθε «Θα μπορούσες...» έφεραν τον Φέλιξ αστραπιαία αντιμέτωπο με τεράστια κύματα κατάθλιψης, που απειλούσαν να τον καταπιούν. «Ίσως όμως αυτό να συμβαίνει μόνο τώρα, που είναι μαζί μου» σκέφτηκε η Έλεν κι άθελά της χαμογέλασε μ' αυτή τη σκέψη. «Γιατί γελάς;» τη ρώτησε ο Μπάντι και η Έλεν κούνησε το κεφάλι της, «Δεν μπορώ να το πω». Μετά έσκυψε μπροστά και δίχως δεύτερη σκέψη ακούμπησε το χέρι της στο βαρύ, στρογγυλό γόνατο του Μπάντι και πρόσθεσε «Συγγνώμη, δεν γελάω με σένα». Κι αμέσως άλλαξε κουβέντα, «Θα ήθελα πολύ να μάθω πώς ζεις εσύ, τι κάνεις στο Ώστιν της Νεβάδας;» Κι ο Μπάντι απάντησε «Τα ίδια που κάνετε κι εσείς».

Χρόνια αργότερα η Έλεν ακόμα κοντοστέκεται ξαφνικά, στην κουζίνα την ώρα που πλένει τα πιάτα, στις σκάλες, με τα γράμματα και τις εφημερίδες παραμάσχαλα, στη στάση του τραμ, εκεί που κοιτάζει τις ώρες και τα δρομολόγια, κοντοστέκεται ξαφνικά και σκέφτεται τον Μπάντι στο Ώστιν της Νεβάδας, σκέφτεται τη ζωή του εκεί. Αναρωτιέται τι να κάνει τάχα τούτη τη στιγμή ακριβώς, είναι σίγουρη ότι ζει ακόμα εκεί, ότι δεν έχει φύγει γι' αλλού, δεν είχε κανέναν απολύτως λόγο να φύγει. Δεν την παραξενεύει που τον θυμάται και τον σκέφτεται, δεν της συμβαίνει σπάνια, συχνά πάει το μυαλό της σε κάποιον που γνώρισε κάποιο βράδυ σε κάποιο μπαρ, τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο απ' αυτό, μ' έναν τρόπο διόλου θεαματικό μοιάζει σαν η ζωή της να δέθηκε με τη δική του. Στο *Ιντερνάσιοναλ* ο

Μπάντι είχε βγάλει το κασκέτο του και το είχε ξαναβάλει και είχε παρακαλέσει τον Φέλιξ να του στρίψει ένα τσιγάρο. Είχε παρακολουθήσει προσεκτικά τον Φέλιξ όση ώρα το ετοιμάζε, ήρεμος, απαθής σχεδόν. Τους είπε ότι είχε γεννηθεί στο Ώστιν, πριν από τριάντα δύο χρόνια, ότι είχε πάει εδώ σχολείο, γυμνάσιο είχε πάει στο Έλι, είχε περάσει και λίγο καιρό στο Λας Βέγκας, είχε δουλέψει εκεί βοηθός σερβιτόρου, μετά είχε γυρίσει στο Ώστιν. Η μητέρα του ζούσε ακόμα, στο τελευταίο σπίτι του δρόμου προς το Έλι, ο πατέρας του είχε πεθάνει, ο ίδιος έμενε λίγο πιο έξω, στην έρημο. Είχε παντρευτεί το κορίτσι που ερωτεύτηκε στα δεκάξι του, δεν ήταν πια, εδώ κόμπιασε για μια στιγμή, ήταν ακόμα παντρεμένος μαζί της. Μερικά πράγματα δεν λέγονται τόσο εύκολα. Τους είπε πως τώρα δούλευε για την κυβέρνηση, στα δημόσια έργα, σε τελική ανάλυση ήταν εργάτης, επισκεύαζαν τον αυτοκινητόδρομο όπου ήταν απαραίτητο, τον έψαχναν σε τακτά χρονικά διαστήματα για λακκούβες, για ζημιές, για επικίνδυνα σημεία. Αυτό ήταν όλο. Καλοπληρωμένη δουλειά και δεν τον κούραζε, του άρεσε να δουλεύει έξω, στην έρημο, ανάμεσα στις πόλεις. Μετά είχε κοιτάξει τον Φέλιξ και την Έλεν και είχε ρωτήσει «Έχετε παιδιά;» Η Έλεν είχε γνέψει αρνητικά, ο Φέλιξ μάλλον δεν την είχε καταλάβει την ερώτηση. «Πώς κι έτσι;» είχε ρωτήσει ο Μπάντι. Είχε έναν τρόπο να ρωτάει και να μιλάει –χωρίς ένταση, χωρίς επιμονή, χωρίς ρητορικές κορόνες και δραματικό ύφος–, που της Έλεν της άρεσε. «Δεν ξέρω», απάντησε η Έλεν, «δεν το 'χω σκεφτεί, θέλω να πω, φυσικά και θέλω παιδιά, μόνο όχι ακόμα – νομίζω ναι, αυτό είναι», κι ο Μπάντι κούνησε αργά το κεφάλι του. «Εγώ έχω ένα παιδί, έναν γιο, είναι τριών χρονών» είπε και γύρισε και κοίταξε την Άνι, που όλη εκείνη την ώρα καθόταν στο скаμνί της πίσω από τον πάγκο του μπαρ και τους άκουγε ασάλευτη. Η Έλεν είδε το βλέμμα

του και το ακολούθησε, αλλά την τελευταία στιγμή σταμάτησε και δεν την κοίταξε την Άνι. Η Άνι γέλασε, η Έλεν δεν είχε ιδέα γιατί. Είχε προσέξει το δισταγμό, τον στιγμιαίο δισταγμό ανάμεσα στις ήρεμες, συνεχόμενες φράσεις του, και τον ρώτησε «Το κορίτσι που παντρεύτηκες είναι η μητέρα του παιδιού σου;», κι ο Μπάντι απάντησε αμέσως «Φυσικά, ποια άλλη;», κι η Έλεν συνέχισε «Είναι όμορφη;» Η Άνι πίσω από τον πάγκο γέλασε ξανά. Κι ο Μπάντι απάντησε ότι στα νιάτα της, ναι, ήταν όμορφη. Ήταν πολύ όμορφη. Τώρα δεν ήταν πια όμορφη, τώρα ήταν άσχημη και χοντρή, «Τόσο χοντρή που είναι, μόνο από αεροπλάνο μπορείς να την πάρεις φωτογραφία», κι η Έλεν δεν ήξερε πια αν μιλούσε σοβαρά ή αν αστειευόταν. Η γυναίκα του είχε χάσει την ομορφιά της μια για πάντα, είτε ο Μπάντι κι ίσως έφταιγε αυτή η ζωή, η ζωή στο Ώστιν, ή η ζωή γενικά, αλλά όπως κι αν ήταν, αυτός την αγαπούσε και θα συνέχιζε να την αγαπάει, αφού μάλιστα ήταν κι η μάνα του παιδιού του. «Την αγαπώ επειδή είναι η μάνα του γιου μου» είπε, και η φράση του έμεινε έτσι μετέωρη ανάμεσά τους γι' αρκετή ώρα, ώσπου η Έλεν γύρισε στην Άνι και παράγγειλε άλλο ένα ποτήρι κρασί.

«Παίρνεις κατάκαρδα τα λόγια, τις φράσεις, τις στιγμές» είχε πει ο Φέλιξ μια φορά στην Έλεν – μετά το Ώστιν; πριν απ' το Ώστιν; Η Έλεν δεν είναι πια σίγουρη για το πότε, και πάντως δεν του είχε φέρει αντίρρηση. Θυμάται ακόμα πως η φράση του Μπάντι τής είχε φανεί επικίνδυνη, επειδή έκλεινε μέσα της μια ερώτηση, μια ερώτηση που δεν την είχε ξεστομίσει, κι ακόμα πιο ανησυχητική της είχε φανεί η ματιά που έριξε ο Μπάντι στην Άνι. «Αν με κοιτούσε ποτέ έτσι ο Φέλιξ, θα πέθαινα» είχε πει μέσα της. Η Άνι έσπρωξε προς το μέρος της γεμάτο το ποτήρι με το κρασί, είχε βάλει και παγάκια μέσα, το μπαρ είχε αδειάσει, έξω από

την πόρτα του σαλούν τα αυτοκίνητα έβαζαν μπρος σηκώνοντας σκόνη, λίγοι μόνο είχαν μείνει στη σάλα, στα τραπεζάκια, η Άνι έσβησε τη λάμπα πάνω από το τραπέζι του μπυλιάρδου. Ο Μπάντι σήκωσε το μπουκάλι της μπίρας του, τσούγκρισαν. «Καλό ταξίδι και καλή επιστροφή. Στην υγεία σας». Ο Φέλιξ τέλειωσε επιτέλους το τσιγάρο που έστριβε για τον Μπάντι, του το έδωσε, η Άνι τους πλησίασε πίσω από τον πάγκο της, του έδωσε φωτιά κι έμεινε σκυμμένη προς το μέρος τους, με τα μάτια μισόκλειστα. Ο Μπάντι ρούφηξε με τον προσεκτικό, έκπληκτο τρόπο των ανθρώπων που καπνίζουν ένα τσιγάρο το χρόνο, μετά φύσηξε αργά, διστακτικά τον καπνό. Έπειτα είπε «Αφού δεν έχετε παιδί, τότε δεν θα ξέρετε και πώς είναι ν' αγοράζεις για το παιδί σου ένα ζευγάρι αθλητικά παπουτσάκια, της Νάικας πούμε». Και γέλασε κουνώντας το κεφάλι του. «Πώς είναι;» ρώτησε η Έλεν, και ο Μπάντι την προσπέρασε με το βλέμμα του και κοίταξε έξω στο δρόμο, μισοκλείνοντας τα μάτια, και είπε «Είναι, πώς να το πω – είναι δύσκολο να το περιγράψω, αλλά είναι ωραίο. Αυτά τα παπουτσάκια είναι τόσο μικρά, τόσο μικροσκοπικά και τέλεια, τέλειες μικρογραφίες των κανονικών αθλητικών παπουτσιών». Στο σημείο αυτό κοίταξε τον Φέλιξ και τον ρώτησε «Καταλαβαίνεις;», κι ο Φέλιξ κούνησε καταφατικά το κεφάλι του. «Και τ' αγοράζεις αυτά τα μικροσκοπικά παπουτσάκια, με τις μπλε και κίτρινες ρίγες τους, με τα κορδονάκια τους, με τις χοντρές λαστιχένιες σόλες τους, μέσα σ' ένα τέλειο μικρό κουτί για παπούτσια και τα φέρνεις στο παιδί σου και του τα φοράς, κι αυτό, με τα παπουτσάκια στα πόδια του, τρέχει. Αρχίζει και τρέχει. Αυτό είναι όλο». Τράβηξε άλλη μια ρουφηξιά από το τσιγάρο κι ύστερα το ξανάδωσε στον Φέλιξ, που το πήρε και το κάπνισε ως το τέλος. Ο Μπάντι έγειρε πίσω κι άνοιξε το στόμα του να πει κάτι –κάτι άλλο, εντελώς διαφορετικό, η

Έλεν ήταν σίγουρη–, και τότε ακριβώς η πόρτα δίπλα στο τζάκι έτριξε κι άνοιξε, αργά, πολύ αργά, και η χοντρή φωτογράφος φαντασμάτων μπήκε στη σάλα.

«Υπάρχει», είπε αργότερα η Έλεν στον Φέλιξ, «υπάρχει εκπληκτικά λίγος χρόνος. Ελάχιστος χρόνος για τα πράγματα, τέτοιες στιγμές. Κι ώρες ώρες χαίρομαι γι' αυτό. Γιατί αυτή η έλλειψη χρόνου δεν μ' αφήνει να λιποθυμήσω. Να πω βλακείες. Να παραδοθώ». Ο Φέλιξ δεν της δείχνει αν την κατάλαβε ή όχι. Με κανέναν τρόπο. Η χοντρή μπήκε στη σάλα, σαν να στεκόταν από ώρα πίσω από την πόρτα. Τίποτα δεν είχε αλλάξει πάνω της τόσες –πόσες;– ώρες. Τα μαλλιά της δεν ήταν ξεχτένιστα, τα ρούχα της δεν ήταν σισμένα, ήταν, όμως, γεμάτη σκόνες κι αραχνιές και το πρόσωπό της είχε ένα ύφος λυπημένο και θριαμβευτικό μαζί. Με βήματα αργά, μεγαλόπρεπα σχεδόν, διέσχισε την αίθουσα και πλησίασε τον πάγκο του μπαρ, έγειρε ελαφρά προς τα εμπρός και, με μια κίνηση κουρασμένη, ικανοποιημένη, οριστική, ακούμπησε πάνω στην ξύλινη επιφάνεια τη μηχανή της. Η Άνι της γέμισε, χωρίς να τη ρωτήσει, ένα ποτηράκι λικέρ, που εκείνη το ήπια μονορούφι. Ο Μπάντι έφερε άλλο ένα σκαμνί, τραβήχτηκε με το δικό του πιο κοντά στην Έλεν κι έκανε χώρο. Η φωτογράφος ξεκρέμασε την πλαστική κάμερα περνώντας το δερμάτινο λουρί πάνω από το κεφάλι της και την έδωσε στην Άνι, που με προσοχή, σαν να ήταν γυάλινη, την άφησε στον πάγκο. Έπειτα η χοντρή κάθισε ανάμεσα στον Μπάντι και τον Φέλιξ, κάθισε σαν χοντρό μασκαρεμένο παιδί πάνω στο ψηλό σκαμνί, ήπια άλλο ένα ποτήρι λικέρ – και την έπιασε λόξιγκας. Η Έλεν γέλασε και η χοντρή φωτογράφος τής έγνεψε χαμογελαστή. Κάθισαν λιγάκι έτσι, χωρίς να μιλάνε, παρέα, οι άλλοι όλοι είχαν φύγει, ο κλιματισμός βούιζε και η βρύση στο νεροχύτη έσταζε. Η Άνι είχε στηρίξει το κεφάλι στα χέρια της, το

πρόσωπό της δεν φαινόταν. Η χοντρή που φωτογράφιζε φαντάσματα χαμογέλασε ξανά. Έδειξε την τσάντα της, ο Μπάντι την πήρε στα χέρια του και της την έδωσε. Εκείνη έβγαλε τότε από μέσα ένα παλιό άλμπουμ. «Θα σας τις δείξω, αν θέλετε» είπε και, χωρίς να περιμένει απάντηση, το άνοιξε. Η Έλεν, ο Φέλιξ κι ο Μπάντι έσκυψαν να δουν, η Άνι έβλεπε πάνω από τον ώμο του Μπάντι. Οι φωτογραφίες ήταν έγχρωμες, σε σχήμα καρτ ποστάλ· βαλμένες σε διάφανες θήκες αλλά φθαρμένες, τσακισμένες στις άκρες τους. Έδειχναν σαλόνια, σκάλες, υπόγεια μισοσκότεινα. Και είχαν όλες σε κάποια γωνιά τους έναν ασημένιο λεκέ, μια θαμπάδα, ένα φέγγος, το παιχνίδισμα κάποιας λάμπας, ένα διπλοφωτισμένο θολό κεφάλι. Ήταν ματιές αδιάκριτες σε υπνοδωμάτια, σε ντουλάπια, σε κουζίνες, κι η Έλεν έλεγε πάντα «Ήταν φωτογραφίες που είχαν κάποιο λάθος, κάποιο λάθος στην εμφάνισή τους, στο φωτισμό τους, ή άλλες που είχαν τραβηχτεί λάθος, είχαν αρπάξει κάποιο καθρέφτισμα, ή σκόνη στο φακό, τίποτα περισσότερο», εκείνη τη νύχτα, όμως, στο *Ιντερνάσιοναλ*, δεν σκέφτηκε έτσι. Εκείνη τη νύχτα πίστεψε τη χοντρή που φωτογράφιζε φαντάσματα, πίστεψε τη σοβαρότητα και την πίστη με την οποία εκείνη τους έδειχνε τις φωτογραφίες της καλύπτοντας με το δάχτυλό της πάντα –άθελά της; επίτηδες;– το καίριο σημείο. Η Έλεν την κοίταξε από το πλάι, κοίταξε τα κατακόκκινα φλογισμένα μάγουλά της, τις άχρωμες τούφες των μαλλιών της, που έπεφταν στο ιδρωμένο της μέτωπο, τις μικρές σταγόνες ιδρώτα στα ρουθούνια της και στο πάνω χείλος της. Η μυρωδιά που ανάδινε ήδη το μεσημέρι το σώμα της είχε γίνει πιο έντονη κι είχε ανακατευτεί και με μια ακόμα, τη μυρωδιά της σκόνης και του ξύλου και των φαντασμάτων, συμπέρανε η Έλεν, τη μυρωδιά που έχουν τα φαντάσματα. Γέλασε άθελά της, κι έξαφνα συνειδητοποίησε πως ήταν ευτυχισμένη, πολύ ευτυχισμένη, πολύ ανάλα-

φρη. Ο Μπάντι γέλασε κι αυτός σιγανά, μαλακά, κι η χοντρή είπε συμφωνώντας «Ναι, λοιπόν, αυτός εδώ μ' αρέσει κι εμένα, άλλους ξέρεις τους συμπαθώ κι άλλους όχι». Και κουνώντας το κεφάλι της έδειξε με το δάχτυλο τη φωτογραφία στα γόνατά της και την κοίταξε με το ύφος του ανθρώπου που θυμάται κάτι ξεχωριστό. Μετά σήκωσε τα μάτια της στην Άνι και δείχνοντας προς το ταβάνι είπε «Αυτά τα φαντάσματα εδώ πάνω δεν μπορούν να κλείσουν τους λογαριασμούς τους με τη ζωή». Μετά ξερόβηξε, λίγο προσποιητά, και πρόσθεσε «Θα πρέπει να ξανάρθω, πάντως, αν γίνεται... Γίνεται;» Κι η Άνι απάντησε καθησυχαστικά «Φυσικά και γίνεται. Είμαι απόλυτα σίγουρη». Κι αντάλλαξε με τον Μπάντι μια σοβαρή ματιά. Ο Μπάντι τότε σηκώθηκε, έτριψε με το αριστερό του χέρι το πρόσωπό του, ήπια την υπόλοιπη μπίρα του κι άρχισε να μαζεύει τις καρέκλες πάνω στα τραπέζια. «Ωρα να φεύγουμε, ώρα για ύπνο» είπε πάνω από τον ώμο του. Η Άνι σκούπισε τον πάγκο, ξέπλυne τα τελευταία ποτήρια κι έσβησε τον κλιματισμό. Η Έλεν αποτέλειωσε το κρασί της, ένωθε κουρασμένη και ήρεμη, ήξερε ότι είχε ακόμα καιρό. Η χοντρή ταλαντευόταν αφηρημένη πάνω στο σκαμνί της, μπρος-πίσω, μουρμουρίζοντας ένα σιγανό τραγουδάκι. Ο Φέλιξ έστριψε ένα τελευταίο τσιγάρο. Κι αυτό που από ώρες προσπαθούσε να προσδιορίσει μέσα στο μυαλό της η Έλεν, αναδύθηκε ξάφνου ευδιάκριτο, κρυστάλλινο, εύθραυστο, ολοκάθαρο εμπρός της. Η χοντρή που φωτογράφιζε φαντάσματα έδειξε την πλαστική κάμερα και είπε «Έχει μια τελευταία φωτογραφία στο φιλμ, θέλει κανείς να τον βγάλω;» Κι ο Μπάντι απάντησε «Αν είναι, θα βγούμε όλοι».

Ο δρόμος μπροστά στο ξενοδοχείο *Ιντερνάσιοναλ* ήταν σκοτεινός και έρημος, μόνο η φωτεινή ρεκλάμα της *Μπαντβάιζερ* έκοβε το σκοτάδι, ο ουρανός ήταν σκούρος μπλε,

μαύρος σχεδόν, πολύ μακρινός και γεμάτος αστέρια. «Τι ζέστη που κάνει» είπε ο Φέλιξ, πιο πολύ στον εαυτό του παρά στους άλλους. Η ζέστη ήταν στεγνή και σκονισμένη. Η Άνι βγήκε τελευταία και κλείδωσε πίσω της την πόρτα. Η χοντρή στήριξε την πλαστική κάμερα σ' έναν πάσσαλο —«Στον πάσσαλο όπου παλιά έδεναν τ' άλογα» σκέφτηκε η Έλεν—, κοίταξε αδέξια μέσα από το ματάκι της μηχανής, μουρμούρισε κάτι μέσα από τα δόντια της, τέλος χτύπησε τα χέρια της και φώναξε «Πάρτε πόζα!» Η Έλεν στάθηκε στη βεράντα, μπροστά στην πόρτα του σαλούν, πάνω από την οποία κρεμόταν η πινακίδα με τα λοξά ξύλινα γράμματα, Ξενοδοχείο Ιντερνάσιοναλ, αριστερά της ήταν το σκονισμένο παράθυρο με τη φωτεινή ρεκλάμα. Ξαφνικά ένιωθε ανάστατη, ενθουσιασμένη σχεδόν. Οι άλλοι ήρθαν δίπλα της, στη σειρά, ο Μπάντι, ο Φέλιξ, η Άνι. Η χοντρή πίεσε το μοναδικό κουμπί της μηχανής της, ένα κόκκινο λαμπάκι άρχισε ν' αναβοσβήνει, κι αυτή όρμησε, ξεκόλλησε από τον πάσσαλο, σκόνταψε ανεβαίνοντας στη βεράντα και χώθηκε ανάμεσα στον Μπάντι και τον Φέλιξ. Μέτρησε «Πέντε, τέσσερα, τρία, δύο, ένα», κι η Έλεν, που ήξερε ότι δεν θα την έβλεπε ποτέ στη ζωή της αυτή τη φωτογραφία και συνειδητοποίησε ξαφνιασμένη ότι θα ήταν μια φωτογραφία μέσα σ' ένα τριανταεξάρι φιλμ γεμάτο φαντάσματα, άπλωσε κι έπιασε το χέρι του Μπάντι. Το κράτησε γερά στο δικό της, κι αυτός της έσφιξε δυνατά τα δάχτυλα, κι η Έλεν χαμογέλασε κι ήταν σίγουρη πως ήταν όμορφη, όλο αυτοπεποίθηση και δύναμη και θάρρος. Και πριν προλάβει να σκεφτεί τίποτε άλλο, άστραψε το φλας, η χοντρή φώναξε «Φωτογραφία!» κι ύστερα όλα σκοτείνιασαν πάλι.

Την άλλη μέρα άργησαν να ξυπνήσουν. Η Έλεν είχε πονοκέφαλο, ο Φέλιξ είπε πως είχε κάθε πρωί πονοκέφαλο από τότε που είχαν πατήσει το πόδι τους στην Αμερική. Μάζε-

ψαν τα πράγματά τους, τα φόρτωσαν μαζί στο αυτοκίνητο, κάπνισαν ένα αηδιαστικό τσιγάρο στα σκαλιά, έξω από το δωμάτιο. Η φωτεινή επιγραφή στο παράθυρο του ξενοδοχείου *Ιντερνάσιοναλ* είχε σβήσει, η πόρτα του σαλούν ήταν κλειστή, η Φορντ ήταν παρκαρισμένη μπροστά στο μοτέλ, η Κράισλερ ήταν άφαντη. Στους τοίχους τρεχάλιζαν σαύρες, το σούρσιμό τους ήταν ο μόνος ήχος που έσπαγε την απίστευτη σιωπή. Η Έλεν θυμήθηκε ότι το περασμένο βράδυ δεν είχε πληρώσει για τα ποτά, όμως πηγαίνοντας στη ρεσεψιόν τη βρήκε κλειστή· τα στόρια ήταν κατεβασμένα, κάποιος είχε ξεκρεμάσει την ταμπελίτσα που έγραφε *Ελεύθερα Δωμάτια*. Περίμεναν λιγάκι, αλλά δεν ήρθε κανείς και τίποτα δεν κουνήθηκε, τέλος μπήκαν στο αυτοκίνητο κι έφυγαν, συνέχισαν προς τα δυτικά.

Σήμερα, όταν ο Φέλιξ κι η Έλεν τρώνε για βράδυ μαζί με το παιδί, ο Φέλιξ λέει καμιά φορά τη φράση «Όταν τελειώσουμε το φαγητό, θα σου πούμε πώς έγινε και γνώρισαν οι γονείς σου ο ένας τον άλλον». Είναι αστείο, ένα μικρό αστείο, κι η Έλεν κάθε φορά γελάει όταν τ' ακούει, παρόλο που δεν της φαίνεται καθόλου αστείο και δεν ξέρει τελικά για ποιο πράγμα γελάει. Το παιδί είναι ακόμα μικρό για να του πούνε τέτοια πράγματα. Η Έλεν αναρωτιέται πώς θα είναι όταν θα μπορεί να του διηγείται τέτοιες ιστορίες, το περιμένει με χαρά και με φόβο μαζί. Θα ήθελε να πει στο παιδί πώς τις πιο κρίσιμες στιγμές της ζωής της τις έχει περάσει όλες κάπως σαν λιπόθυμη. Σαν να μην είχε τις αισθήσεις της. Θα ήθελε να του πει «Υπάρχεις επειδή ο Μπάντι, στο Όστιν της Νεβάδας, μας είπε ότι δεν ξέραμε πώς είναι ν' αγοράζει κανείς αθλητικά παπουτσάκια για ένα παιδί, ένα ζευγάρι μικροσκοπικά, τέλεια αθλητικά παπούτσια μέσα σ' ένα τέλειο μικρό κουτί – και είχε δίκιο, δεν ήξερα πώς είναι και ήθελα να μάθω. Ήθελα στ' αλήθεια να μάθω πώς είναι».